

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ**

Коваленко Валентина Володимирівна

УДК 373.004.5678.9908 (0.43)

**ВИКОРИСТАННЯ WEB-ОРІЄНТОВАНИХ І МУЛЬТИМЕДІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Лещенко Марія Петрівна,
Інститут інформаційних технологій і засобів навчання
НАПН України, провідний науковий співробітник відділу
компаративістики інформаційно-освітніх інновацій,
м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Коломієць Алла Миколаївна,
Вінницький державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського, проректор з наукової роботи,
м. Вінниця;

кандидат педагогічних наук
Березан Валентина Ігорівна,
Полтавський національний педагогічний університет імені
В. Г. Короленка, доцент кафедри соціальної і корекційної
педагогіки, м. Полтава.

Захист відбудеться 12 червня 2018 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.459.01 в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9, 2-й поверх, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись на сайті (iitlt.gov.ua) та у відділі аспірантури й докторантури Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9, к. 209.

Автореферат розіслано 10 травня 2018 р.

Т.в.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

О. Ю. Буров

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасному цифровому суспільстві освіта потребує корінних змін, зокрема, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Саме такий напрям реформування освіти визначений у Концепції «Нова українська школа». Паралельно з новим підходом до реорганізації освітнього процесу значна роль надається формуванню соціальної компетентності, починаючи з молодшого шкільного віку, що є одним з актуальних завдань сучасної початкової ланки освіти.

У звіті Всесвітнього економічного форуму (2016 р.) «Нове бачення освіти: сприяння соціальному та емоційному навчанню за допомогою технологій» (New Vision for Education: Fostering Social and Emotional Learning through Technology) зазначено, що у XXI ст. учні потребують значно більшого, ніж традиційного академічного навчання, вони повинні отримати ґрунтовні знання щодо використання технологій для спілкування, в подальшому вміння розв'язувати проблеми, що є частиною завдань соціального та емоційного навчання. В документі наголошується на важливому значенні соціально-емоційного навчання і ролі інформаційно-комунікаційних технологій у його забезпеченні. Наразі особливого значення набуває формування соціальної компетентності молодших школярів, оскільки сформованість соціальних умінь значною мірою визначає успішність у майбутній життєдіяльності.

Системне запровадження ІКТ в освітній галузі суттєво розширює можливості педагога, оптимізує управлінські процеси, таким чином сприяє формуванню в учнів важливих для сучасного інформаційного суспільства компетентностей.

Реформування освіти вимагає від педагогічних працівників застосовувати ІКТ не тільки під час навчання, а й для ефективного здійснення соціально-педагогічної, виховної та позакласної роботи з молодшими школярами. Щоб ефективно і педагогічно виважено використовувати ІКТ, особливо в умовах початкової школи, необхідно мати універсальні знання та навички, створювати для учнів умови для розкриття здібностей учнів, їх творчого потенціалу, задоволення інтелектуальних потреб для формування соціальної компетентності, починаючи з молодшого шкільного віку.

Структура, компоненти та особливості формування соціальної компетентності молодших школярів розглянуті у наукових працях О. В. Галакової, Т. М. Герлянд, С. І. Данилейко, Ю. В. Коротіної, О. Л. Кононко, І. А. Ніколаєску, О. В. Проценко, С. Б. Серякової, О. Л. Позднякової, А. В. Тадаєвої, В. В. Цветкова та ін. У наукових публікаціях О. А. Баранової, В. І. Березан, О. Б. Будник, В. П. Вовк, Л. В. Зімакової, С. А. Литвиненко, Ю. І. Пастир досліджено різні аспекти соціально-педагогічної роботи зі школярами.

Впровадженням ІКТ в освітній процес закладів загальної середньої освіти висвітлено у наукових працях В. Ю. Бикова, А. М. Гуржія, М. І. Жалдака, М. П. Лещенко, С. Г. Литвинової та ін. У роботах К. Бурден (K. Burden), Л. Скотт (L. Scott), А.-К. Свеннсон (A.-K. Svensson), М. Леаск (M. Leask), С. Логан (S. Logan), Х. Лоу (H. Lowe), Дж. Медовс (J. Meadows), А. Руле (A. Rule), С. Юні (S. Younie) досліджено застосування ІКТ у початковій школі. Використання мультимедійних засобів навчання у закладах загальної середньої освіти було у центрі уваги

В. В. Лапінського, Ю. О. Жука, О. П. Пінчук, О. М. Соколюк та ін., зокрема, опис практичного досвіду застосування мультимедійних засобів у початковій школі у працях В. М. Андрієвської, Н. В. Олефіренко, О. О. Литвиненко та ін.

Процес підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників досліджували В. В. Олійник, М. П. Лещенко, О. В. Овчарук, О. В. Співаковський, Л. Є. Петухова, Л. І. Тимчук та ін., зокрема, проблеми розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів початкових класів висвітлені у працях В. І. Імбер, А. М. Коломієць, Н. А. Коломієць, Л. Є. Петухової та ін. Аналіз наукової літератури та дисертаційних досліджень показав, що малодослідженими є питання: 1) підвищення кваліфікації педагогічних працівників (вчителів початкових класів, соціальних педагогів, практичних психологів) до використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у професійній діяльності; 2) аспекти впровадження web-орієнтованих і мультимедійних технологій у початковій школі; 3) використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій педагогічними працівниками для формування соціальної компетентності учнів початкової школи; 4) підвищення рівня компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів.

Узагальнюючи теоретичний і практичний доробок щодо формування соціальної компетентності молодших школярів, зазначаємо, що недостатньо розробленими залишаються питання підготовки педагогічних працівників до використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів в умовах початкової школи, що супроводжується загостренням **суперечностей** між: наявним рівнем web-орієнтованих і мультимедійних технологій та їх недостатнім практичним впровадженням у навчально-виховний процес початкової школи; потребою гармонізації процесу формування соціальної компетентності молодших школярів у сучасному інформаційному просторі та відсутністю спеціально розроблених для цього методик із застосуванням web-орієнтованих і мультимедійних технологій; доцільністю використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів і проблемою зкоординованих дій у цьому питанні учителів, батьків, соціальних педагогів, практичних психологів; між потребою вдосконалення соціально-педагогічної діяльності з молодшими школярами та відсутністю методик застосуванням web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів.

Проблемою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення науково-методичного супроводу використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій для формування соціальної компетентності молодших школярів та підвищення компетентності педагогічних працівників у цьому напрямі. Враховуючи актуальність, соціальне значення й недостатню розробленість означеної проблеми, було обрано тему дослідження: **«Використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна

робота виконана в межах науково-дослідних робіт Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: «Система психолого-педагогічних вимог до засобів інформаційно-комунікаційних технологій навчального призначення» (ДР №0112U000281), «Методологія формування хмаро орієнтованого навчально-наукового середовища педагогічного навчального закладу» (ДР №0115U002231), одним із виконавців яких був дисертант. Тема дисертації затверджена Вченою радою Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (протокол № 1 від 31.01.2013 р.) і узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні НАПН України (протокол № 8 від 15.12.2015 р.).

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та розробити методику використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів.

Мета дослідження досягається шляхом розв'язання таких **завдань:**

1. Проаналізувати проблему формування соціальної компетентності молодших школярів у педагогічній теорії та практиці, уточнити понятійно-термінологічний апарат дослідження.

2. Дослідити сучасний стан використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами.

3. Визначити критерії і рівні розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів; уточнити складники та рівні сформованості соціальної компетентності молодших школярів.

4. Розробити модель використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів та модель розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів.

5. Обґрунтувати методику використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів та перевірити експериментальним шляхом її ефективність.

Об'єкт: використання ІКТ у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів.

Предмет: методика використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів.

Методи дослідження. З метою отримання обґрунтованих висновків було використано комплекс методів: 1) *теоретичні:* аналіз наукової, навчально-методичної та допоміжної літератури щодо проблеми формування соціальної компетентності молодших школярів; вивчення нормативно-правової бази щодо розв'язання проблеми формування соціальної компетентності молодших школярів), систематизації й узагальнення (для до визначення змістової сутності понять «соціалізація», «соціальне виховання», «компетентність», «соціальна компетентність», «web-орієнтовані технології», «web-орієнтовані ресурси»); нетнографія (для аналізу web-ресурсів); 2) *емпіричні:* спостереження, опитування (пряме й опосередковане, анкетування, тестування, бесіди); педагогічний

експеримент (констатувальний та формувальний етапи) – з метою отримання фактичних даних щодо стану досліджуваної проблеми, визначення критеріїв і рівнів розвитку компетентності педагогічних працівників щодо використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів і для визначення рівнів сформованості соціальної компетентності молодших школярів; 3) *статистичні*: описові та параметричні методи математичної статистики – для визначення кількісних та якісних результатів експериментальної роботи і встановлення наукової достовірності результатів дослідження.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів:

вперше: теоретично обґрунтовано та розроблено модель використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів; модель розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів; критерії (ціннісно-мотиваційний; організаційно-діяльнісний; оціночно-рефлексивний), критерії та рівні розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів;

уточнено: поняття «соціальна компетентність молодших школярів» як підтверджена здатність особистості, що виявляється у відкритості до суспільства, навичках соціальної поведінки, готовності до сприймання соціально спрямованих інформаційних повідомлень, відповідальності перед іншими за свої вчинки та вміння вибудовувати свою поведінку в середовищі поєднаної реальності (реальному і віртуальному) відповідно до соціальних норм і суспільних цінностей в частині, що стосується використання ІКТ молодшими школярами;

дістали подальшого розвитку теорія та практика розроблення і використання інформаційно-комунікаційних технологій у відкритій освіті: мультимедійні технології, ресурси глобальних інформаційних мереж; методика використання інформаційних і комунікаційних засобів у позаурочній діяльності.

Практичне значення одержаних результатів:

- розроблено методика використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів;

- розроблено та здійснено наповнення web-сайту (<http://www.teach-help.com.ua>) для педагогічних працівників і батьків як засобу формування соціальної компетентності молодших школярів;

- розроблено зміст навчально-методичних матеріалів (комплекс тренінгових занять «Весела подорож») для формування соціальної компетентності молодших школярів із використанням web-орієнтованих і мультимедійних технологій;

- розроблено зміст навчально-методичних матеріалів (тренінгові заняття, майстер-класи) для педагогічних працівників щодо особливостей використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів;

- укладено посібник для педагогічних працівників закладів середньої освіти щодо використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні

соціальної компетентності молодших школярів.

Теоретичні та практичні результати дослідження можуть бути використані: у підготовці та підвищенні кваліфікації педагогічних працівників (вчителів початкових класів, соціальних педагогів, практичних психологів), для розроблення інформаційно-методичного забезпечення соціально-педагогічної та виховної роботи в умовах початкової школи, для створення власних web-сайтів навчально-виховного призначення.

Особистий внесок автора. У працях, опублікованих у співавторстві, автору належать: аналіз основних термінів і понять дослідження, визначення особливостей соціально-педагогічної і навчально-виховної роботи зі школярами, які мають функціональні обмеження [9]; експериментальне доведення ефективності методики використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів, опис етапів педагогічного експерименту [12]; обґрунтування доцільності використання електронних соціальних мереж для позашкільної та позакласної роботи, опис шляхів використання електронних соціальних мереж для роботи з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами [10]; рекомендації педагогічним працівникам щодо використання електронних соціальних мереж у роботі з обдарованими учнями [11].

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на наукових заходах різних рівнів: *3 міжнародних конференціях*: «Сучасна наука XXI століття» (Київ, 2012), «Стратегія качества в промышленности и образовании» (Болгария, Варна, 2015); «Медиафера и медиаобразование: специфика взаимодействия в современном социокультурном пространстве» (Республика Беларусь, Могилев, 2015); *21 всеукраїнській конференції*: звітних наукових конференціях Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (Київ, 2012-2017); «Наукова молодь» (Київ, 2013-2017), «Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності» (Київ, 2014-2017), «Інформаційні технології в навчальному процесі» (Чернігів, 2014, 2017), «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку» (Черкаси, 2014), «Інформаційні технології» (Київ, 2015); «Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно орієнтованих технологій в освіті та науці» (Київ, 2017), «Сучасні інформаційні технології в освіті та науці» (Житомир, 2017); *6 семінарах*: «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті та наукових дослідженнях» (Київ, 2013-2017), «Системи навчання і освіти в комп'ютерно орієнтованому середовищі» (Київ, 2018). Також результати дослідження обговорювались на засіданнях відділу хмаро орієнтованих систем інформатизації освіти Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (Київ, 2013-2017).

Результати дослідження впроваджено у Спеціалізованій школі № 181 ім. Івана Кудрі Печерського району м. Києва (довідка № 116 від 16.04.2018), Новопетрівській загальноосвітній школі I-III ступенів Вишгородської районної ради Київської області (довідка № 71 від 26.04.2018), Семиполківському навчально-виховному комплексі «Загальноосвітня школа I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад» Калитянської селищної ради Броварського району

Київської області (довідка б/н від 17.04.2018), Черкаській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №1 Черкаської селищної ради Слов'янського району Донецької області (довідка № 02-10/07 від 29.01.2018), Полтавській приватній школі «Чарівний світ» (довідка № 162 від 27.12.2017), Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти (довідка № 01-16/397 від 04.03.2018), ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (довідка № 01-02/229 від 03.04.2018), Українському науково-методичному центрі практичної психології і соціальної роботи НАПН України (довідка № 46 від 11.04.2018).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у 31 науковій праці, з них 10 статей – у наукових фахових виданнях України (4 статті у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 1 стаття – в іншому науковому виданні України, 2 статті – у закордонних збірниках наукових праць, 1 – посібник, 17 тез доповідей.

Структура дисертації. Робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 286 сторінок, основний зміст дисертації викладено на 185 сторінках. Робота містить 25 рисунків та 20 таблиць. Список використаних джерел становить 366 найменувань (13 іноземною мовою). Додатки розміщено на 50 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; показано зв'язок роботи з науковими темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення результатів дослідження, охарактеризовано апробацію та впровадження результатів дослідження; подано структуру дисертаційної роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування соціальної компетентності молодших школярів в сучасному інформаційному просторі»** досліджено проблему формування соціальної компетентності молодших школярів у педагогічній теорії і практиці; здійснено аналіз основних понять дослідження; визначено особливості формування соціальної компетентності молодших школярів у сучасному інформаційному суспільстві; проаналізовано структуру соціальної компетентності; розглянуто закордонний і вітчизняний досвід підготовки педагогічних працівників до використання ІКТ у початковій школі, розглянуто дисертаційні дослідження у цьому напрямі.

У процесі дослідження було з'ясовано, що поняття «соціальна компетентність» виникло в результаті поєднання двох термінів «соціальний» і «компетентність». В результаті аналізу основних понять і термінів, а саме «соціалізація», «соціальне виховання», «компетентність», «соціальна компетентність», «соціальна компетентність молодших школярів» встановлено авторське тлумачення взаємозв'язку між ними. У Державному стандарті початкової загальної освіти «соціальна компетентність» трактується як здатність особистості продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі. Тлумачення різними вченими поняття «соціальна компетентність молодшого школяра» було *уточнено* таким чином – це підтверджена здатність особистості, що виявляється у відкритості до суспільства,

навичках соціальної поведінки, готовності до сприймання соціально спрямованих інформаційних повідомлень, відповідальності перед іншими за свої вчинки та вміння вибудовувати свою поведінку в середовищі поєднаної реальності (реальному і віртуальному) відповідно до соціальних норм і суспільних цінностей.

На підставі аналізу наукової літератури визначено, що молодший шкільний вік є одним із важливих періодів становлення особистості. Саме навчальна діяльність у школі робить дитину носієм нової соціальної ролі «учень» і оволодіння нею стає суттю та основою його подальшого життя. Визначено, що нині соціальна компетентність молодших школярів формується не цілеспрямовано, а переважно під час освоєння певних навчальних предметів. Тому одним із важливих напрямів роботи закладу загальної середньої освіти нині є створення умов для формування соціальної компетентності учнів. Початок навчання у початковій школі змушує дітей вчитися засвоювати різні стратегії соціальної поведінки, що стають фундаментом для розвитку особистості. З огляду на це, важливою є спеціально організована соціально-педагогічна робота з молодшими школярами щодо навчання навичок ефективної соціальної поведінки, що сприятиме формування соціальної компетентності молодших школярів.

В умовах сучасного інформаційного простору існує багато чинників, що впливають на формування соціальної компетентності молодших школярів (родина, друзі, педагогічні працівники, політичні, релігійні заходи та ін.), серед яких значний вплив мають засоби масової інформації, комп'ютерні пристрої, мобільні телефони, оскільки для дітей починаючи з дошкільного віку вони стали пріоритетними. Для усунення негативних чинників впливу на учнів, учителям і батькам потрібно створити сприятливі умови для формування соціальної компетентності молодших школярів у їх повсякденному житті.

Проведений аналіз державних документів і наукових публікацій підтвердив, що до процесу формування соціальної компетентності молодших школярів мають бути залучені всі педагогічні працівники початкової школи, і це є однією із головних їх функцій. Визначено, що метою соціального виховання школярів в умовах початкової школи є формування соціальної компетентності. Вважаємо, що сформована соціальна компетентність молодших школярів проявляється в поведінці дітей у здатності до соціально значущої діяльності.

Проаналізовано та узагальнено дисертаційні роботи щодо різних шляхів формування особистісних якостей молодших школярів. Здійснено аналіз 95 вітчизняних і закордонних дисертаційних робіт (за 1999-2017 рр.) щодо різних напрямів підготовки педагогічних працівників для роботи в початковій школі. Проведений аналіз, показав, що більшість досліджень спрямована на підготовку студентів – *майбутніх учителів* початкових класів, а не на підвищення кваліфікації *вчителів* початкових класів. Визначено, що проблема підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій в освітньому процесі початкової школи є актуальною вимогою, що постає перед системою післядипломної освіти та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Важливим є проведення спеціальних семінарів, тренінгів, майстер-класів, вебінарів, що спрямовані на розвиток навичок організації та здійснення соціально-педагогічної діяльності з використання ІКТ в умовах

початкової школи; використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій з метою формування соціальної компетентності молодших школярів.

Проаналізований закордонний досвід підготовки педагогічних працівників до роботи у початковій школі, зокрема, для здійснення соціально-педагогічної діяльності, спрямований на формування соціально активного нового молодого покоління, є перспективним. Тому рекомендуємо враховувати його для розробки програм щодо підвищення кваліфікації педагогічних кадрів і для підготовки майбутніх педагогічних працівників.

У другому розділі «**Моделювання процесу використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів**» описано загальну методику дослідження проблеми; розглянуто web-ресурси і мультимедійні технології для роботи з молодшими школярами; визначено web-орієнтовані і мультимедійні технології, за допомогою яких доцільно здійснювати формування соціальної компетентності молодших школярів; розроблено і описано модель розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів; обґрунтовано та розроблено модель використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів.

Аналіз наукової літератури дав змогу визначити, що проблеми використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів ще не знайшли цілісного відображення і не були предметом окремого наукового дослідження. Під час проведення занять з використанням web-орієнтованих і мультимедійних технологій створюються умови для активного спілкування учнів з учителем та однолітками: вони прагнуть висловити свої думки, виконують різні завдання, виявляють зацікавленість до матеріалу, що вивчається. Ці технології можуть використовуватися, як супровід освітнього процесу та проведення соціально-педагогічної роботи з молодшими школярами. Використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів буде успішним за умови цілеспрямованої комплексної систематичної діяльності з урахуванням механізмів впливу соціокультурного середовища на особистість; взаємодії школи і родини у вихованні молодших школярів; залучення учнів до суспільно корисної діяльності, забезпечення сприятливого середовища для навчально-пізнавальної діяльності та спілкування.

Результати аналізу вітчизняного досвіду використання ІКТ для формування соціальної компетентності молодших школярів надали можливість виокремити web-орієнтовані і мультимедійні технології, які можуть бути використані для формування соціальної компетентності молодших школярів: мультиплікаційні фільми/відеоролики/фільми, соціальні мережі, комп'ютерні (пізнавальні та розвивальні) ігри, чати, дитячі портали, мультимедійні презентації, мультимедійні тренажери, мультимедійні підручники, електронні словники, енциклопедії тощо. Комплексне використання цих засобів у соціально-педагогічній і виховній роботі надасть можливість формуванню більшості складників соціальної компетентності

молодших школярів за умов компетентного добору і використання їх педагогічними працівниками та батьками.

Визначено, що для формування соціальної компетентності молодших школярів доцільно було б в освітньому процесі використовувати сучасні web-орієнтовані і мультимедійні технології в інтерактивних формах роботи з учнями, а саме в тренінгових заняттях. Вважаємо, що використання таких web-орієнтованих і мультимедійних технологій допоможе педагогічним працівникам залучити наочно-образне мислення учнів, що сприятиме кращому засвоєнню поданого матеріалу.

Результати аналізу персональних сайтів педагогічних працівників і сайтів закладів загальної середньої освіти показали наявність поодиноких випадків подання окремими вчителями відомостей і рекомендацій для формування соціальної компетентності молодших школярів.

На констатувальному етапі дослідження було визначено сучасний стан застосування педагогічними працівниками web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів. Аналіз результатів опитування педагогічних працівників засвідчив, що web-орієнтовані і мультимедійні технології застосовуються переважно під час викладання навчальних предметів, проте під час проведення соціально-педагогічної та виховної роботи їх потенціал не використовується у повному обсязі. Опитування батьків молодших школярів дало можливість сформулювати висновок, що значна частина опитаних не здійснює критичний добір мультфільмів, фільмів, електронних ігор, серіалів, відеоуроків, розважальних шоу та не задумується, який вплив вони справляють на їх дитину; не дозують час, проведений їх дитиною під час перегляду телебачення та в мережі Інтернет.

Формування соціальної компетентності молодших школярів зобов'язує сучасного вчителя удосконалювати свої знання, уміння і навички щодо використання різноманітних web-орієнтованих і мультимедійних технологій. Для розв'язання даної проблеми була розроблена *модель розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів*, яка складається із взаємопов'язаних блоків: цільового, змістового, організаційно-технологічного і діагностично-результативного та ґрунтується на наукових підходах (андрологічному, акмеологічному, компетентнісному, технологічному, рефлексивному). *Критеріями сформованості* компетентності педагогічних працівників визначено (ціннісно-мотиваційний; організаційно-діяльнісний; оцінювально-результативний) та рівні (базовий, функціональний і творчий).

Здійснений аналіз вітчизняного й закордонного досвіду дозволив уточнити *складники соціальної компетентності молодших школярів*: когнітивно-пізнавальний, мотиваційно-ціннісний, поведінково-діяльнісний, комунікативний, інформаційно-рефлексивний, що містить 21 показник.

Для реалізації мети дослідження була розроблена *модель використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів* (рис. 1), яка поєднує: цільовий, змістовно-технологічний, організаційно-діяльнісний, оцінювально-результативний блоки.

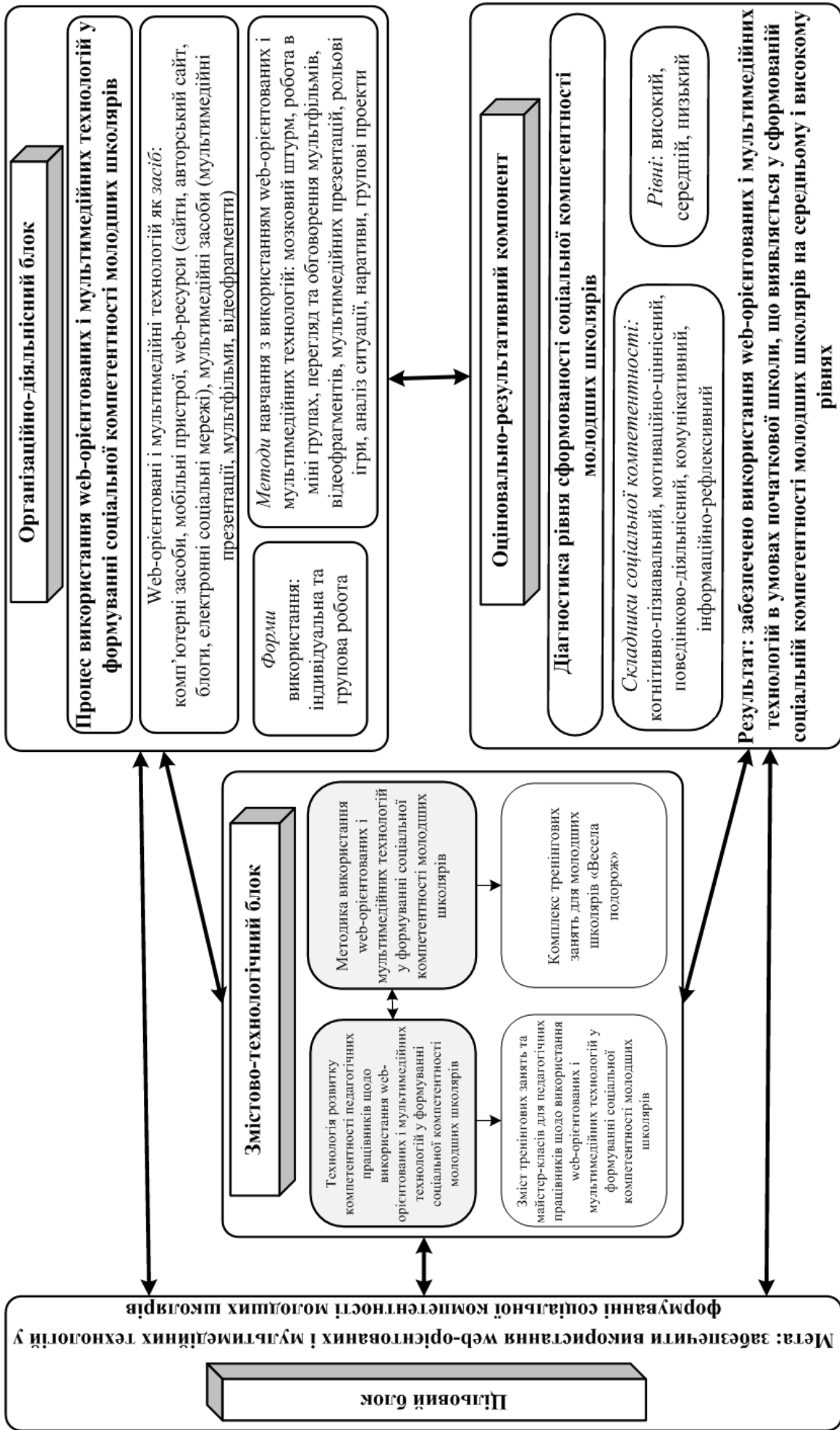

Рис. 1. Модель використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів

Цільовий блок призначений для забезпечення використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій з метою формування соціальної компетентності молодших школярів. *Змістово-технологічний блок* поєднує: зміст тренінгових занять і майстер-класів для педагогічних працівників щодо використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів; комплекс тренінгових занять для молодших школярів «Весела подорож» із застосуванням web-орієнтованих та мультимедійних технологій. *Організаційно-діяльнісний блок* моделює процес використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів, що реалізується через комплекс методів, форм і засобів, а саме: перегляд та обговорення мультфільмів, відеофрагментів, проведення мультимедійних презентацій; бесіди, рольові ігри, аналіз ситуації, наративи, групові та індивідуальні проекти. *Засоби*: комп'ютерні засоби, мобільні пристрої, web-ресурси (сайти, авторський сайт, блоги, електронні соціальні мережі), мультимедійні засоби (мультимедійні презентації, мультфільми, відеофрагменти). Одним із ключових компонентів означеної методики виступив авторський комплекс тренінгових занять «Весела подорож», що передбачає проведення десяти занять. Комплекс розміщено на авторському сайті (<http://www.teach-help.com.ua>), що створений для допомоги педагогічним працівникам та батькам у формуванні соціальної компетентності молодших школярів, і детально описано у посібнику [1]. *Оцінювально-результативний блок* інтегрує процес оцінювання рівнів (низький, достатній, високий) сформованості соціальної компетентності молодших школярів, яке здійснювалося за визначеними складниками (когнітивно-пізнавальний, мотиваційно-ціннісний, поведінково-діяльнісний, комунікативний, інформаційно-рефлексивний) соціальної компетентності молодших школярів. *Рівні* сформованості соціальної компетентності молодших школярів визначено як: високий, середній, низький. *Прогнозований результат* полягає у забезпеченні використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій в умовах початкової школи, що виявляється у сформованій соціальній компетентності молодших школярів на середньому і високому рівнях. Вважаємо, що розроблена модель дозволить підвищити ефективність діяльності педагогічних працівників у розв'язанні означеної проблеми та сприятиме поліпшенню результативності даного процесу.

У третьому розділі «**Методичні основи використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів**» визначено компоненти методики використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів та розроблено рекомендації для педагогічних працівників і батьків молодших школярів.

Під методикою використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів будемо розуміти теоретично обґрунтовану сукупність методів і форм використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій, застосування якої для соціально-педагогічної та виховної роботи в умовах початкової школи є основою формування соціальної компетентності молодших школярів.

Головною метою використання *web-орієнтованих і мультимедійних технологій*, є підвищення рівня сформованості соціальної компетентності молодших школярів. Цільова група: молодші школярі. Методик реалізується шляхом застосування різноманітних *форм та методів*, а саме: «мозкового штурму»; методів наративу, біографічних досліджень; аналізу відеофрагментів, уривків з мультфільмів; соціально-педагогічного тренінгу; рольових ігор; виконання проектів (підготовка мультимедійних презентацій, відеофрагментів та ін.). Головними засобами формування соціальної компетентності молодших школярів обрано *web-орієнтовані і мультимедійні технології*, а саме: *web-ресурси, сайти, електронні соціальні мережі, авторський електронний освітній ресурс «Сайт для педагогічних працівників і батьків молодших школярів», блоги*. Допоміжним засобом є посібник [1] з матеріалами та рекомендаціями для формування соціальної компетентності учнів. Ці засоби отримали схвальні відгуки від педагогічних працівників і були покладені в основу створення власних розробок (тренінгових занять, мультимедійних презентацій та ін.), спрямованих на формування соціальної компетентності молодших школярів.

Для успішної реалізації методики використання *web-орієнтованих і мультимедійних технологій* у формуванні соціальної компетентності молодших школярів в умовах початкової школи має бути реалізоване: підвищення компетентності педагогічних працівників; методично-технічне забезпечення; керування та координація дій педагогічних працівників та батьків (родичів) учнів.

Розроблені рекомендації для педагогічних працівників і батьків молодших школярів спрямовані на надання допомоги у питаннях формування соціальної компетентності молодших школярів у сучасному інформаційному суспільстві, оскільки їх дотримання позитивно впливає на формування повноцінної соціально активної особистості.

У четвертому розділі **«Організація, проведення та результати експериментальної роботи»** описано організацію і хід педагогічного експерименту; здійснено узагальнення та інтерпретацію отриманих результатів. Для підтвердження ефективності методики використання *web-орієнтованих і мультимедійних технологій* у формуванні соціальної компетентності молодших школярів було організовано та проведено педагогічний експеримент, у ході якого перевірялася загальна гіпотеза: методично обґрунтоване цілеспрямоване використання *web-орієнтованих і мультимедійних технологій* у виховній та соціально-педагогічній роботі початкової школи сприятиме формуванню соціальної компетентності молодших школярів. Формувальний експеримент складається із двох етапів.

I етап – який передбачав проведення спеціально організованих занять у вигляді підвищення кваліфікації педагогічних працівників для підвищення рівня їх компетентності з використання *web-орієнтованих і мультимедійних технологій* у формуванні соціальної компетентності молодших школярів. До даного етапу були залучені 34 педагогічних працівники (вчителі початкових класів, соціальні педагоги, практичні психологи), для яких було організовано та проведені семінарсько-тренінгові заняття та майстер-класи. Результати оцінювання рівнів розвитку компетентності педагогічних працівників щодо використання *web-*

орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів після формувального етапу експерименту показали такий розподіл за рівнями: на творчому – 34,33%, на базовому – 55,33%, на функціональному – 10,33%. Отже, запропоновані та розроблені тренінгові заняття, майстер-клас і матеріали авторського сайту під час практичного застосування довели та підтвердили свою ефективність і доцільність для розвитку компетентності педагогічних працівників щодо використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів.

II етап – використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів був проведений за авторською методикою. Загалом до формувального етапу педагогічного експерименту було залучено 220 молодших школярів, які брали участь у курсі тренінгових занять. Формувальний етап педагогічного експерименту з впровадження розробленої методики передбачав у контрольній групі (КГ) проведення соціально-педагогічної та виховної роботи із використання традиційних засобів навчання та ІКТ, а в експериментальній групі (ЕГ) соціально-педагогічна та виховна робота реалізовувалась за авторською методикою.

Після завершення формувального етапу педагогічного експерименту була проведена повторна діагностика рівнів сформованості соціальної компетентності молодших школярів, результати якої показали, що в ЕГ зросла кількість учнів з середнім і високим рівнем сформованості соціальної компетентності. Аналіз кількісних результатів показав, що відбулися такі зміни: кількість учнів із «низьким» рівнем зменшилася в ЕГ з 37,2 % до 9,8 %, відповідно кількість учнів із «середнім» рівнем зросла з 42,4 % до 59,0 % для ЕГ; кількість учнів із «високим» рівнем теж зросла з 20,4 % до 31,2 % для ЕГ (рис. 2). Ці зміни підтверджують

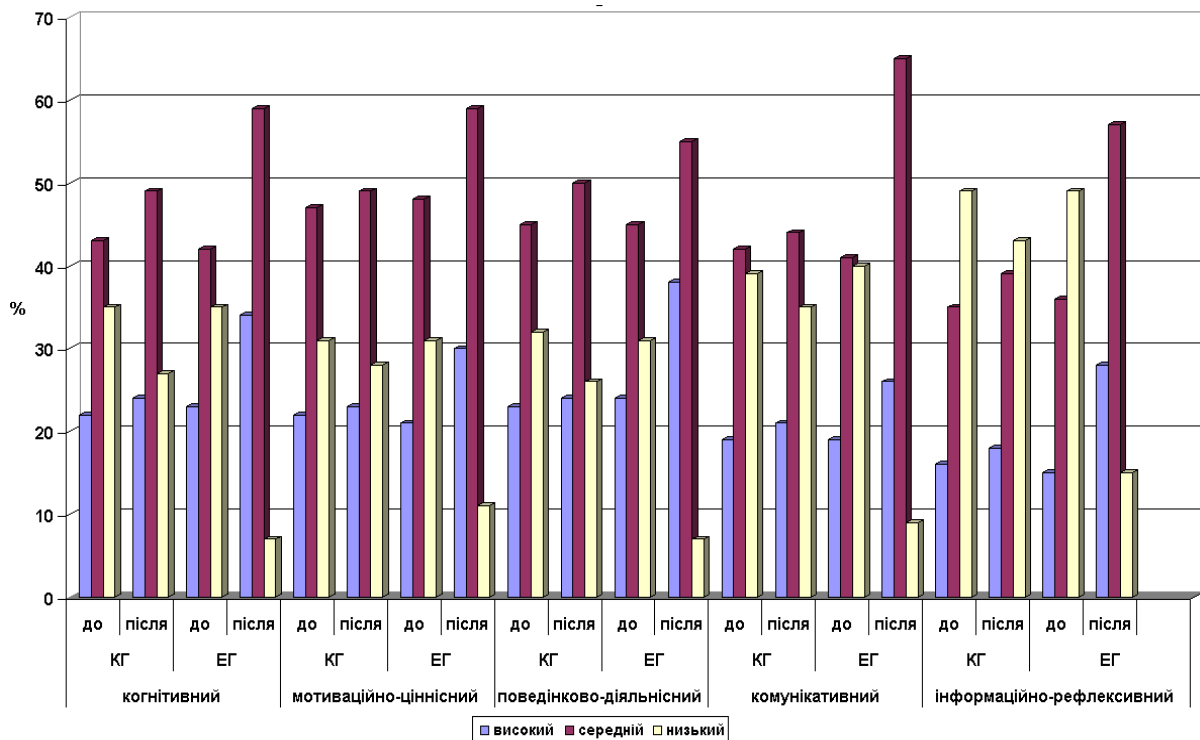

Рис. 2. Розподіл учнів ЕГ та КГ за складниками і рівнями «до» і «після» формувального етапу педагогічного експерименту

ефективність розробленої методики. Отже, розроблена методика сприяла якісним змінам в учнів, а саме формуванню соціальної компетентності в умовах початкової школи. В ЕГ основна частина учнів досягла «високого» і «середнього» рівнів сформованості соціальної компетентності. На графіку зображено розподіл учнів ЕГ та КГ за складниками і рівнями «до» і «після» формувального етапу педагогічного експерименту.

Порівняння рівнів сформованості соціальної компетентності молодших школярів в ЕГ і КГ після формувального етапу педагогічного експерименту, показало що в ЕГ значно зменшилась кількість учнів (9,8%) із «низьким» рівнем сформованості соціальної компетентності у порівнянні із результатами КГ (31,8%). Отже, ефективність запропонованої авторської методики було експериментально підтверджено, оскільки в ЕГ основна частина учнів досягла «високого» і «середнього» рівнів сформованості соціальної компетентності. Кількісні дані, що були отримані в ході проведення формувального експерименту, статистично опрацьовані із застосуванням методу Фішера, що підтвердило ефективність запропонованої методики використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій, спрямованої на формування соціальної компетентності учнів в умовах початкової школи, а тому загальна гіпотеза дослідження була підтверджена.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети та завдань дисертаційної роботи в процесі використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій для формування соціальної компетентності молодших школярів отримано такі основні **результати**: *теоретично обґрунтовано та розроблено* методику використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів; *уточнено* поняття «соціальна компетентність молодших школярів»; *визначено* критерії, показники та рівні розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів; *розроблено* зміст навчально-методичних матеріалів для формування соціальної компетентності молодших школярів із використанням web-орієнтованих і мультимедійних технологій; *розроблено* та здійснено наповнення web-сайту для педагогічних працівників і батьків матеріалами щодо формування соціальної компетентності молодших школярів; *підготовлено* рекомендації для педагогічних працівників закладу загальної середньої освіти щодо використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності учнів в умовах початкової школи.

Результати проведеного дослідження дають підстави зробити **висновки**:

1. Початок навчання у початковій школі змінює соціальну позицію дитини, яка стає школярем. Цей важливий перехідний період потребує системної роботи всіх суб'єктів навчального процесу щодо соціального розвитку особистості учня. На поведінку молодшого школяра суттєво впливає сучасний техногенний соціум за допомогою засобів масового інформування, мобільних телефонів, комп'ютерних пристроїв, що поширюють інформаційні повідомлення через анімаційні фільми, відео ігри, рекламні ролики та ін. Здійснений аналіз вітчизняної та закордонної літератури засвідчив наявність різних підходів до розв'язання проблеми формування соціальної

компетентності школярів, проте потенціал ІКТ для цих цілей не застосовується у повному обсязі. Аналіз дисертаційних робіт щодо підготовки педагогічних працівників показав, що більшість досліджень спрямовані на формування компетентностей у *майбутніх учителів* початкових класів, тоді як удосконаленню професійних умінь *учителів-практиків* приділено недостатньо уваги.

У роботі уточнено поняття: *соціальна компетентність молодшого школяра*, що визначається як підтверджена здатність особистості, що виявляється у відкритості до суспільства, навичках соціальної поведінки, готовності до сприймання соціально спрямованих інформаційних повідомлень, відповідальності перед іншими за свої вчинки та вміння вибудовувати свою поведінку в середовищі поєднаної реальності (реальному і віртуальному) відповідно до соціальних норм і суспільних цінностей; до *web-орієнтованих технологій відносимо*: сайти, блоги, чати, соціальні мережі та ін.

2. З'ясовано, що в практиці початкового навчання використовують такі види мультимедійних технологій: мультимедійні презентації, мультиплікаційні фільми, електронні мультимедійні видання, мультимедіа-тренажери, електронні освітні ресурси та електронні освітні ігрові ресурси. Нині у мережі Інтернет існує велика кількість освітніх web-сайтів, проте їх контент не відображає особливостей соціально-педагогічної чи виховної роботи з учнями, а спрямований переважно на навчальні предмети. Як показало дослідження застосування педагогічними працівниками ІКТ, а саме web-орієнтованих і мультимедійних технологій (презентацій, відеофрагментів, міні-мультфільмів тощо) для формування соціальної компетентності молодших школярів дає можливість: організувати колективну роботу класу; забезпечити сприятливі умови для спілкування учнів з однолітками, учителями; підвищити ефективність процесу засвоєння поданого матеріалу; ефективно впливає на соціалізацію і розвиток дитини в цілому.

Обґрунтовано web-орієнтовані і мультимедійні технології, застосування яких є доцільним для формування соціальної компетентності молодших школярів, а саме: електронні освітні ресурси, мультиплікаційні фільми, відеоролики, фільми, електронні соціальні мережі, комп'ютерні та on-line (пізнавальні та розвивальні) ігри, дитячі портали, мультимедійні презентації, мультимедійні тренажери, мультимедійний підручник, енциклопедії тощо. Вищезазначені засоби будуть сприяти формуванню соціальної компетентності молодших школярів за умов педагогічно виваженого добору і використання їх педагогічними працівниками та батьками.

3. Доведено, що досягнення педагогічними працівниками визначених *критеріїв* (ціннісно-мотиваційний; організаційно-діяльнісний; оціночно-рефлексивний) і рівнів (базовий, функціональний та творчий) компетентності з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій сприятиме більш якісному формуванню соціальної компетентності молодших школярів. Уточнено *складники* соціальної компетентності молодших школярів: когнітивно-пізнавальний, мотиваційно-ціннісний, поведінково-діяльнісний, комунікативний, інформаційно-рефлексивний, що містять 21 показник.

4. Розроблена модель використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів, яка поєднує: цільовий, змістовно-технологічний, організаційно-діяльнісний,

оцінювально-результативний блоки. Доведено, що дана модель дозволить підвищити ефективність діяльності педагогічних працівників у вирішенні означеної проблеми та сприятиме поліпшенню результативності даного процесу.

Розвиток компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів доцільно здійснювати на основі запропонованої моделі, що включає взаємопов'язані блоки: цільовий, змістовно-технологічний, організаційно-діяльнісний, оцінювально-результативний блоки та ґрунтується на таких наукових підходах (андрологічний, акмеологічний, компетентнісний, технологічний, рефлексивний).

5. Розроблена *методика* використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів містить: мету, зміст, форми організації, методи і засоби. Зазначену методику рекомендуємо впроваджувати та реалізувати поетапно, що забезпечить підвищення ефективності формування соціальної компетентності молодших школярів.

Експериментальна перевірка методики підтвердила її ефективність та гіпотезу дослідження і може бути впроваджена в освітній процес та соціально-педагогічну діяльність з молодшими школярами. Отримані наукові результати й теоретичний аналіз досліджуваної проблеми сприяв розробці рекомендацій для педагогічних працівників щодо використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності учнів в умовах початкової школи. Використання і впровадження рекомендацій в освітній процес та соціально-педагогічну роботу початкової школи забезпечує підвищення ефективності формування соціальної компетентності молодших школярів.

Виконане дослідження не розв'язує всі аспекти досліджуваної проблеми, подальші наукові розвідки можна здійснити у таких напрямках: підвищення кваліфікації педагогічних працівників в інститутах післядипломної педагогічної освіти щодо здійснення соціально-педагогічної та виховної роботи із застосуванням ІКТ, а саме: використання ІКТ для попередження агресивної поведінки учнів, використання ІКТ для формування толерантності та моральних якостей учнів, використання ІКТ у роботі з учнями з функціональними обмеженнями тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати

Посібник

1. Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : посібник / за ред. проф. М. П. Лещенко. Київ, 2017. 192 с.

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Коваленко В. В. Мультиплікаційна продукція як засіб формування соціальної компетентності учнів молодших класів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 8 (51). Київ, 2016. С. 16-18.

3. Коваленко В. В. Проблема розвитку компетентності педагогічних працівників з використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у педагогічній теорії і практиці. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 1 (57).

Київ, 2017. С. 189-206. Режим доступу : <https://journal.iitta.gov.ua> (вкл. до міжнар. наукометрич. баз).

4. Коваленко В. В. Використання web-орієнтованих засобів у тренінгових заняттях для формування соціальної компетентності молодших школярів. *Науково-методичний журнал «Комп'ютер у школі та сім'ї»*. Київ, 2015. № 5 (125). С. 40-44 (вкл. до міжнар. наукометрич. баз).

5. Коваленко В. В. Особливості використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. Київ, 2015. № 4-5 (57). С. 16-20.

6. Коваленко В. В. Проблеми підготовки вчителя і соціального педагога до застосування мультимедійних засобів для формування основ здоров'я молодших школярів : [Електронний ресурс]. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Київ, 2013. №6 (32). Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua> (вкл. до міжнар. наукометрич. баз).

7. Коваленко В. В. Психолого-педагогічні вимоги до використання мультимедійних презентацій у роботі з молодшими школярами. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 7 (38). С. 22-26.

8. Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах сучасного інформаційного простору. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 6 (37). С. 37-40.

9. Коваленко В. В., Коваленко О.М. Актуальність застосування електронних соціальних мереж у роботі зі школярами, які мають функціональні обмеження. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 6 (50). Київ, 2015. С. 34-49. Режим доступу : <https://journal.iitta.gov.ua> (вкл. до міжнар. наукометрич. баз).

10. Яцишин А. В., Коваленко В. В. Використання електронних соціальних мереж для роботи з дітьми та молоддю з особливими освітніми потребами. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. Київ, 2015. № 8 (39). С. 22-26.

11. Яцишин А. В., Коваленко В. В. Роль електронних соціальних мереж у розвитку соціальної компетентності обдарованих учнів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 9 (52). Київ, 2016. С. 33-37.

Статті в інших наукових виданнях України

12. Лещенко М. П., Коваленко В. В. Використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів : результати дослідження : [Електронний ресурс] зб. матеріал. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Наукова молодь-2017» ; заг ред. проф. Спіріна О. М. та Яцишин А.В. Київ, 2017. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua>.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Статті апробаційного характеру у закордонних наукових виданнях

13. Коваленко В. В. Использование учителями мультипликационной продукции для формирования социальной компетентности младших школьников : [Электронный ресурс] / сб. статей II Междунар. заочной науч.-метод. конф. «Медиафера и медиаобразование: специфика взаимодействия в современном социокультурном пространстве». Могилев, 2015. С. 185-191. Режим доступа :

http://www.institutemvd.by/components/com_chronoforms5/chronoforms/uploads/20160415104746_Kovalenko.pdf.

14. Коваленко В. В. Актуальность использования web-ориентированных и мультимедийных технологий для формирования социальной компетентности младших школьников : Материали XI Междунар. конференции «Стратегия качества в промышленности и образовании» Технический университет-Варна Болгария. 2015. II том. С. 418-423.

Тези доповідей у наукових виданнях України

15. Коваленко В. В. Використання мультимедійних презентацій у профілактичній роботі соціального педагога зі школярами : [Електронний ресурс] зб. мат. звітної наукової конференції Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. Київ, 2012. Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/839/1/tezy_2012.pdf.

16. Коваленко В. В. Соціально-профілактична робота зі школярами з використанням мультимедійних засобів : [Електронний ресурс] XI Міжнародна наукова Інтернет-конференція «Сучасна наука XXI століття». 2012. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kovalenko-v-v-cotsialno-profilaktichna-robota-zi-shkolyarami-zvikoristanniam-multimediynih-zasobiv/>.

17. Коваленко В. В. Використання мультимедійних презентацій у профілактичній роботі соціального педагога зі школярами : [Електронний ресурс] зб. мат. звітної наукової конференції ІТЗН НАПН України. Київ, 2013. – Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/872/1/tezy_2013.pdf.

18. Коваленко В. В. Актуальність використання мультимедійних засобів у навчанні учнів початкової школи основам здоров'я : [Електронний ресурс] зб. мат. I Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2013» ; заг. ред. проф. Бикова В.Ю. та Спіріна О.М. Київ, 2014. С. 26-27. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/5021>.

19. Коваленко В. В. Роль мультимедійних технологій в роботі вчителя початкових класів : зб. тез доповідей Науково-практичної конференції «Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності». НАУ. Київ, 2014. С. 35.

20. Коваленко В. В. Використання мультимедійних технологій під час проведення профілактичної роботи з молодшими школярами. Науково-практична Інтернет-конференція «Інформаційні технології в навчальному процесі 2014» – Режим доступу : http://ikt-cn.org/images/-kovalenko_2014.pdf.

21. Коваленко В. В. Про використання мультиплікаційних фільмів у роботі з молодшими школярами : зб. мат. II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2014» ; заг. ред. проф. Бикова В. Ю. та Спіріна О. М. Київ, 2014. С. 104. Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/9155>.

22. Коваленко В. В. Сучасна мультиплікаційна продукція, як засіб формування соціальної компетентності дітей молодшого шкільного віку : матеріали Всеук. наук.-практ. Інтернет-конференції «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті : стан, досягнення, перспективи розвитку». Черкаси, 2015. С. 223-224. Режим доступу : <https://conference.ikto.net/public/archive/2015.html>.

23. Коваленко В. В. Використання веб-орієнтованих технологій у роботі з молодшими школярами : [Електронний ресурс] зб. мат. звітної наукової конференції ІТЗН НАПН України. Київ, 2015. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/165919/>.

24. Коваленко В. В. Про використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у роботі з молодшими школярами. ІІ Українська конференція молодих науковців «Інформаційні технології – 2015». Київ, 2015. С. 35-37.

25. Коваленко В. В. Про критерії оцінювання компетентності педагогічних працівників щодо використання web-орієнтованих технологій у початковій школі : зб. тез доповідей Науково-практичної конференції «Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності». НАУ. Київ, 2016. С. 36.

26. Коваленко В. В. (Светлорусова В.В.) Роль соціальних мереж у формуванні комунікативних здібностей дітей з функціональними обмеженнями : зб. тез XIII Міжнар. наук. конф. молодих науковців «Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи досліджень» (13-15 квітня 2011 р.). Київ, 2011. С. 98.

27. Коваленко В. В. Щодо використання електронних соціальних мереж у навчально-виховній роботі зі школярами які мають функціональні обмеження : зб. мат. IV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Наукова молодь-2016» ; за заг. ред. проф. Спіріна О.М. Київ, 2016. С. 66-67. Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/707095/>.

28. Коваленко В. В. Основні напрями використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності учнів початкової школи : зб. матеріалів I Всеукр. Інтернет-конф. «Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці» (19 травня 2017 р.). Київ, 2017. С. 33-37.

29. Коваленко В. В. Напрями застосування електронних соціальних мереж у соціально-педагогічній роботі з учнями з функціональними обмеженнями : зб. тез доповідей наук.-практ. конф. «Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності». НАУ. Київ, 2014. С. 40.

30. Коваленко В. В. Застосування електронних соціальних мереж для підтримки освіти дітей з функціональними обмеженнями : матеріали науково-практичної Інтернет-конференції «Інформаційні технології в освітньому процесі 2017» / упоряд. Д. А. Покришень та ін. Чернігів, 2017. С. 94-96. Режим доступу : <https://kafedraikt.blogspot.com/p/2016.html>.

31. Овчарук О. В., Коваленко В. В. Формування та оцінювання ІК-компетентності у шкільній практиці України та зарубіжжя : зб. мат. III Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Наукова молодь-2015» (10 груд. 2015 р., м. Київ) ; за заг. ред. проф. Бикова В.Ю. та Спіріна О.М. Київ, 2016. С. 44-47. Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/704728/>.

АНОТАЦІЇ

Коваленко В. В. Використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – «Інформаційно-

комунікаційні технології в освіті». – Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, Київ, 2018.

У дисертації досліджено проблему формування соціальної компетентності молодших школярів в педагогічній теорії та практиці. Здійснено аналіз основних понять дослідження, уточнено поняття «соціальна компетентність молодших школярів». Визначено особливості формування соціальної компетентності молодших школярів у сучасному інформаційному просторі, розглянуто соціальну компетентність як одну з ключових компетентностей молодших школярів. Досліджено проблему підготовки педагогічних працівників (закордонний і вітчизняний досвід) до використання інформаційно-комунікаційних технологій у початковій школі, розглянуто дисертаційні дослідження у цьому напрямі. Досліджено сучасний стан застосування web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів. Визначено web-орієнтовані і мультимедійні технології, що доцільно застосовувати для формування соціальної компетентності молодших школярів. Проаналізовано та уточнено складники та рівні сформованості соціальної компетентності молодших школярів. Обґрунтовано та розроблено модель використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у процесі формування соціальної компетентності молодших школярів та модель розвитку компетентності педагогічних працівників з окресленого питання. Охарактеризовано основні компоненти методики використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів. Описано авторський електронний освітній ресурс, що створено для допомоги педагогічним працівникам і батькам у формуванні соціальної компетентності молодших школярів. Розроблено рекомендації для педагогічних працівників і батьків щодо використання web-орієнтованих і мультимедійних технологій у формуванні соціальної компетентності молодших школярів.

Ключові слова: соціальна компетентність, молодші школярі, ІКТ, web-орієнтовані технології, мультимедійні технології, педагогічні працівники, формування соціальної компетентності.

Коваленко В. В. Использование web-ориентированных и мультимедийных технологий в формировании социальной компетентности младших школьников. – Квалификационная научная работа на правах рукописи. Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.10 – «Информационно-коммуникационные технологии в образовании». – Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины, Киев, 2018.

В диссертации исследована проблема формирования социальной компетентности младших школьников в педагогической теории и практике. Осуществлен анализ основных понятий исследования, уточнено понятие «социальная компетентность младших школьников». Определены особенности формирования социальной компетентности младших школьников в современном информационном пространстве, рассмотрено социальную компетентность как одну из ключевых компетентностей младших школьников. Исследована проблема подготовки педагогических работников (зарубежный и отечественный опыт) к использованию информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в начальной школе, рассмотрены диссертационные исследования в этом направлении. Исследовано

современное состояние использования web-ориентированных и мультимедийных технологий в формировании социальной компетентности младших школьников. Определены web-ориентированные и мультимедийные технологии, которые целесообразно применять для формирования социальной компетентности младших школьников. Осуществлен анализ и уточнены составляющие и уровни сформированности социальной компетентности младших школьников. Обоснована и разработана модель использования web-ориентированных и мультимедийных технологий в процессе формирования социальной компетентности младших школьников и модель развития компетентности педагогических работников в этом направлении. Охарактеризованы основные компоненты методики использования web-ориентированных и мультимедийных технологий в формировании социальной компетентности младших школьников. Описан авторский электронный образовательный ресурс, который создан для помощи педагогическим работникам и родителям в формировании социальной компетентности младших школьников. Разработаны рекомендации для педагогов и родителей по использованию web-ориентированных и мультимедийных технологий в формировании социальной компетентности младших школьников.

Ключевые слова: социальная компетентность, младшие школьники, ИКТ, web-ориентированные технологии, мультимедийные технологии, педагогические работники, формирование социальной компетентности.

Kovalenko V. V. The use of web-oriented and multimedia technologies in developing primary school children's social competence. – Qualifying scientific paper of manuscript copyright. The thesis for a Candidate Degree in pedagogical sciences (Philosophy Doctor) on speciality 13.00.10 «Information and Communication Technologies in Education». – Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAES of Ukraine, Kyiv, 2018.

The thesis is devoted to the problem of development of social competence of primary school children's social competence in pedagogical theory and practice. The analysis of the basic research concepts is done, the concept «primary school children's social competence» is specified. The peculiarities of developing primary school children's social competence in the modern information space are determined, social competence as one of the key competences of primary school children is considered. The issue of pedagogical workers training (both foreign and national experience) for using information and communication technologies (ICT) in primary school as well as PhD and doctoral researches in this direction were investigated.

The general methodology for research conducted is described. The present state of application of web-oriented and multimedia technologies in developing primary school children's social competence is researched. Web-oriented and multimedia technologies that it is expedient to be used in developing primary school children's social competence are defined. The components and levels of primary school children's social competence development are analyzed and specified. The model of using web-oriented and multimedia technologies in the process of developing primary school children's social competence as well as model of pedagogical workers appropriate competence development is substantiated.

The main components of a technique for using web-oriented and multimedia technologies in developing primary school children's social competence are characterized.

Electronic learning resource created for pedagogical workers and parents as a tool of developing primary school children's social competence is described. Guidelines for pedagogical workers and parents on the use of web-oriented and multimedia technologies in developing primary school children's social competence are developed.

The general scheme of experimental work, its organization and course are described, the results are presented, and their generalization and interpretation are carried out. To confirm the reliability of the results of experimental work, methods of mathematical statistics were used, in particular Fisher's criterion.

For the first time it is theoretically grounded and developed: the model of using web-oriented and multimedia technologies in the process of developing primary school children's social competence; a model for the development of pedagogical workers competence regarding using web-oriented and multimedia technologies in developing primary school children's social competence; criteria (value-motivational, organizational-activity, evaluative-reflexive), indicators and levels of pedagogical workers competence development regarding using web-oriented and multimedia technologies in developing primary school children's social competence; it is clarified: concept «primary school children's social competence» as confirmed personality ability, manifested in openness to society, social behavior skills, readiness for the perception of socially oriented information messages, responsibility to others for his/her own actions and the ability to build one's own behavior in the combined reality environment (real and virtual) in accordance with social norms and public values, in aspect concerning primary school children's ICT usage. The theory and practice of the development and using ICT in open education: multimedia technologies, resources of global information networks; technique of using ICT tools in extracurricular activities have got further development.

The practical value of the results obtained: a technique for using web-oriented and multimedia technologies in developing primary school children's social competence was created; the web-site (<http://www.teach-help.com.ua>) for pedagogical workers and parents as a tool of developing primary school children's social competence was developed and implemented; didactical materials (a complex of training sessions «Merry Trip») were created for developing primary school children's social competence via web-oriented and multimedia technologies; didactical materials (training sessions, master classes) for pedagogical workers regarding the features of using web-based and multimedia technologies in developing primary school children's social competence were created; a manual for pedagogical workers of secondary education institutions concerning using web-based and multimedia technologies in developing primary school children's social competence has been concluded.

The theoretical and practical results of the research can be used: in training and skills improvement of pedagogical workers (primary school teachers, social pedagogues, practical psychologists), in the development of information and methodological support for social-pedagogical and educational work in primary school, in the creation of web-sites of educational supplies.

Key words: social competence, primary school children, ICT, web-oriented technologies, multimedia technologies, pedagogical workers, social competence development.

Підписано до друку 07.05.2018 р. Зам. № 258.
Формат 60x80 1/16 Папір офсетний. Друк – ризографія.
Наклад 100 прим. Ум. друк. арк. 0,9.
Друк «ЦП «КОМПРИНТ», Свідотство ДК №4131, від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Предславинська, 28
528-05-42, 067-209-54-30
email: komprint@ukr.net